

Михайло ДИМИД

МИРЯНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА СТРАТЕГІЯ ХХІ ст. У СВІТЛІ ГАВАНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ¹

Відновлення синодальності. В кінці ХХ століття миряни УГКЦ в діаспорі зрушили заскорузлу позицію проводу своєї Церкви щодо питань самої тотожності Церкви. І так під їхнім сильним тиском і підтримкою Йосифа Сліпого, вони досягли своєї мети тим, що Церква стала синодальною із своерідною автономією в рамках римо-католицького підпорядкування.

Структура для передання Божих цінностей. Важлива роль мирян в час підпілля – це було свідчити Христа в спосіб переданий батьками і втриматися як церковній зорганізованій структурі, яка була би візантійською, і римською. При тому віталися всякі знаки, які показували б не-православність, а римськість цієї традиції, щоб таким чином скріплювати свою «спасаючу» окремішність.

Етап. Це були важливі етапи, які сприяли скорому відновленню образу Церкви вже за доби повстання Держави Україна. Разом із поширенням релігійної толерантності ця Церква стала перед новими викликами.

Від ізоляції до нових викликів. Ще треба було трохи часу, щоб переслідувана Церква вийшла від своєї самоізоляції. Цей вихід був спровокований кількома важливими збудниками – на

¹ Виступ із 17 березня 2016 р. перед Академічним Католицьким Товариством «Обнова», існує також у відеозаписі авторства Олега Дудича за адресою: <https://www.youtube.com/watch?v=jrzsvq-6Bp4>.

волі треба іншого сорту відповідальності ніж у неволі; відбувається сильна конкуренція між Церквами, зокрема Московським Патріархатом в Україні (МПвУ), а також найдивнішими релігійними течіями; мільйони українців експортують свої релігійні обряди у світ, залишаючи свою хату осиротілою².

Розуміти нову ситуацію в Україні. Нова ситуація вимагала нового, більш якісного світла. Віра, яка перестала бути ідеологією для самовиживання, потребувала розумового осмислення і свідчення ділами милосердя і християнської постави у всіх моментах життя; у відкритому суспільстві стало неможливо бути вірогідним учнем Ісуса Христа, виступаючи проти інших учнів того самого Ісуса Христа; глобалізація відкрила нові можливості, а також всі людські проблеми, особливо нагальними стали міграційні виклики, які вирвали багато людей із звиклого контексту, тим самим примушуючи їх передумувати своє відношення до самого Бога і до способу Його почитання.

Україна є частиною світу. Крім питань, які турбують українців, ще існують проблеми, які переживає цілий світ і які нині повстають так перед Вселенською Церквою, тобто католицькою і православною, як і перед помісними Церквами в тому числі і перед Київською Церквою. Тут з'являються ще нові виклики вичислені в Гаванській Декларації Папи Франциска і Патріарха Кіріла: переслідування християн, свобода релігії та лаїцізація; повага і захист сім'ї, що є союзом чоловіка і жінки, право на народження і власну смерть та аборти й евтаназія; турбота про навколишнє природне середовище; нестаток; війни і тероризм на Близькому Сході та Північній Африці.

² Лише в поодиноких випадках цілі родини виїхали разом за кордон чи згодом з'єдналися в цілість. У більшості випадків ті, що виїхали залишили за собою де-факто осиротілих дітей на довгі роки чи на завжди. Багато разів такий брак батьківської чи подружньої любові спричинився в тих, які залишилися вдома до різних наслідків, як пермісивізм, зрада в подружжі, алкоголізм, наркозалежність, і т. д. При тому одночасно ці люди, які виїхали потребували духовної опіки за кордоном і для того запрошували своїх духівників та творили нові греко-католицькі громади, поширюючи тим самим вплив цієї Церкви на нових територіях світу.

Що нині робити мирянинові у світовому контексті? В тому глобальному і вселенському контексті запитуємо себе, який є виклик для українського греко-католицького мирянина, який би його окрилив і з яким він би переживав щотижневу літургію – євхаристійну і життєву? Будемо спільно роздумувати про це, при цьому стараючись перейти із сфери теоретичної на практичну любов до ближнього. *Ми впевнені, що знання про це, що ми залежні від багатьох факторів, що відбуваються у світі, додасть нам твердої переконаності, що ми самі повинні приймати рішення про себе.*

Третя світова війна. У вересні 2014 р. Папа Римський Франциск на найбільшому в Італії меморіальному австро-угорському кладовищі заявив, що Третя світова війна «вже почалася, частково» і підкреслив, що «війни знищують надії і сподівання поколінь»³. Ізраїльський юдейський богослов Пінхас Полонський на своїй недавній доповіді⁴ в Українському Католицькому Університеті казав: «Люди не приходять до релігії з вини релігійних діячів. Зараз, по суті третя світова війна і ми знаходимося на різних її етапах. У цієї війни є релігійна основа. Ця війна включає в себе і події в Україні, події навколо Ізраїлю, і арабську весну, і інші конфлікти в світі. Розуміти релігійне підґрунтя цієї війни є дуже важливим. Економіка, гроші, інтереси відіграють певну роль, але це другорядне. В основі йде релігійний конфлікт»⁵.

³ Папа Римський Франциск: «Третя світова війна вже почалася» // <http://ua.korrespondent.net/world/3418408-papa-rymskyi-tretia-svitova-viina-vzhe-pochalasia>.

⁴ *Сповнити волю нашого Небесного Отця: Нові здобутки в юдео-християнському діалозі* // Науковий семінар Українського Католицького Університету. Львів, 24 лютого 2016// http://risu.org.ua/ua/index/all_news/confessional/religious_relations/62651/.

⁵ На основі нотаток Марка Калиняка. Про релігійну базу нинішньої світової війни дивись тут: Pinchas Polonsky. *Конфликт двух систем ценностей внутри Западного мира: его религиозная база и наша стратегия* // <https://www.youtube.com/watch?v=RE6w7hi0PMw&feature=youtu.be>. 3 хвилини 12:25.

Подвиг Йоана ХХІІІ. Треба в тому контексті, щоб ми зрозуміли – який християнський подвиг вчинив Папа Йоан ХХІІІ, коли в жовтні 1962 р. писав листа до Нікіти Хрущова, і тим відважився зробити неприпустиму дію і заговорити зі всіма – «добрими» і «поганими». Це була жертва для спасіння цілого світу⁶. З цієї перспективи ми можемо зрозуміти, що реакція Церкви на біжучий стан справ у світі, що для багатьох вбачається як політика, це є просто необхідний пасторальний підхід.

Христос наставлений на сепаратистів. В недавній розмові на «Радіо Марія» о. Олександр Чумаков сказав, що «Христос у своїй спасительній увазі наставлений на сепаратистів»⁷. Як Христос діє, так само мають робити Його учні, тобто християни. Ця дія вимагає цілісності людини, мужності віри, щоб розбивати стіни, знімати перетинки чи будувати мости до тих, яких уважаємо недругами чи ворогами. Це, що вони не завжди відповідають на простягнуті руки є іншим питанням і не означає, що Христос від них відхиляється, і що добрі християни свою роботу сповнили і можуть гордо спочивати на своїх заслугах. *Ліше Церква забруднена і скривавлена, ніж Церква самозакохана і закрита в своїй обмеженій праведності.*

Хто нині є провідним світовим сепаратистом? Не треба бути пророком, щоб не бачити нинішні світові тенденції з одного боку політизації релігії, і релігійне переслідування з другого. Про останнє говорять всі світові християнські центри. Про що не говорять всі – це про дестабілізаційну роботу Росії на світовій шахівниці за ідеологічної підтримки Російської Православної Церкви (РПЦ). Це однак дуже добре розуміють ті країни, які послідовно аналізують дії РФ.

⁶ *Cinquant'anni fa la crisi di Cuba. L'impegno per la pace di Giovanni XXIII* // <http://www.news.va/it/news/cinquantanni-fa-la-crisi-di-cuba-limpegno-per-la-p>.

⁷ Отець Олександр Чумаков: «Після зустрічі з Патріархом Кирилом, Папа мав страшне, і змучене обличчя – Свідчення очевидця». Радіо Марія, 2016-03-13. Передача: Резонанс. Автор: Олександр Чумаков. Ведучий: Сергій Іваницький // <http://radiomaria.org.ua/otec-oleksandr-chumakov-pislya-zustrichi-z-patriarhom-kirilom-papa-mav-strashne-i-zmuchene-oblichcha.-svidchennya-ochevidcy-a-3517>.

Інтерес Москви. Андрій Юраш пише, що коли в сімдесятих роках ХХ століття «митрополит Нікодим (Ротов) змінив політику РПЦ щодо РКЦ від конфронтації до ситуативних контактів, він це обґрунтував двома аргументами: «1. Залучити авторитет Ватикану для зменшення міжнародної ізоляції СРСП в наслідок побудови Берлінської стіни; 2. “Нейтралізувати будь-які зусилля Константинополя виступати від імені всього Православ’я”»⁸. Історики пишуть, що Флорентійська зустріч візантійського імператора Іоанна VIII Палеолога та константинопольського патріарха Йосифа II із папою римським Євгенієм IV 1439 р. була зумовлена загрозою занепаду Візантії через турецьку інвазію. Таке саме і нині відбувається, що Росія, згідно різних аналітиків, близько колапсу.

Головний виклик, який зараз стоїть перед Папою Франциском – це вирішення питання III світової війни і в цьому контексті припинити знищення життя на нашій землі. Для того він спричинив ризиковану відважну зустріч з ідеологічним супутником головного сепаратиста світу – правлячої номенклатури РФ, Московським патріархом. Патріарх Кіріл натомість міг діяти із подібної мотивації до митрополита Нікодима. «Слово “нарешті”, яке Папа сказав обнявши “свого брата Кирила” продемонструвало бажання Ватикану відкрити комунікаційні коридори із дотепер стриманою Церквою Росії»⁹.

⁸ Андрій Юраш. Другий Ватиканський собор як виклик і спонука для розвитку богословсько-еклезіологічної традиції християнського Сходу // *Ювілейна конференція філософсько-богословський факультету Українського Католицького Університету: «Другий Ватиканський Собор: дари Духа – таїна Церкви – свідчення людини»*. Львів, 9 травня 2013 р.

⁹ Великий протопресвітер Георгій Цеціс. *Роздуми над шумом спричиненим зустріччю Папи Римського і Патріарха Московського*, 02/15/2016 // Офіційний веб-портал: Православна Митрополія Бельгії, Екзархат Нідерландів і Люксембургу під юрисдикцією Константинопольського Патріархату // http://www.orthodoxia.be/Archives/Nouvelles/2016/Reflexions_Tsetsis_Rome_Moscou.html.

Константинополь – У той час, коли всюди атакують християнство і його переслідують без пощади не тільки на Близькому Сході, але і в багатьох інших частинах світу, такі зустрічі, як між Папою Франциском і Патріархом Кирилом

Для чого це зроблено? Це зроблено із причини, що до вчора єдина Церква, що офіційно перешкоджала зовнішньому примиренню

завжди вітаються. Це двогодинне братське побачення двох духовних лідерів в аеропорту на Кубі дійсно стало важливою і обнадійливою зустріччю. Із цієї причини Вселенський Патріарх Варфоломій поспішив сердечно їх привітати, і побажати їм усіляких гараздів. Він теж одночасно висловив радість, що діалог між Церквами, який був відкритий в 1964 році покійним патріархом Афінагором і Папою Павлом VI «продовжує приносити свої плоди» (пор. AMEN.gr, 02.12.2016).

Але перш ніж зробити короткий звіт про те, що обговорювалося протягом цих двох годин, ми повинні уточнити наступне. Ця зустріч між Папою Римським і Патріархом Московським не була «першою в історії» після Великого Розколу 1054 року, як це стверджували, спотворюючи історію, грецькі і зарубіжні засоби масової інформації і якби цього було недостатньо, як також було заявлено у вступному абзаці Спільної декларації! Зустріч на Кубі не була «прем'єрою!» Просто тому, що під час Розколу, на початку одинадцятого століття, «Московський патріархат» не існував! У той час Москва була незначною єпархією Київської митрополії, яка належала до Константинопольської Церкви. Пам'ятаймо, що Московський Патріархат, п'ятий в порядку патріархатів, має тільки 427 років існування!

Перша зустріч після Схизми російського прелата з римським понтифіком не відбулася на Кубі, а у Флоренції в XV столітті! Це була зустріч між Папою Євгенієм II і керівником Російської ієрархії митрополитом Ісидором II Київським, який супроводжував Вселенського Патріарха Йосифа II на Ферраро-Флорентійський Собор (1438-1439). Іншими словами, це сталося ще 151 років до того, коли Вселенський Патріарх Єремії II надав митрополитові Московському Іові титул і ранг Патріарха! В між часі як так званий «об'єднаний» Собор дуже страшно закінчився.

За свідченням тих, хто уважно стежив за подією [в Гавані], здається, що зустріч пройшла в теплій атмосфері. Слово «нарешті» яке Папа сказав обнявши «свого брата Кирила» продемонструвало бажання Ватикану відкрити комунікаційні коридори із дотепер стриманою Церквою Росії. Як заявив кардинал Курт Кох, «все буде простіше» після зустрічі цих двох чоловіків (див. сайт «La Croix», 02.12.2016).

Спільна декларація в якій 30 пунктів, і підписана двома представниками Церков, дає нам уявлення про те, що обговорювалося в ході зустрічі. Пункти стосуються не тільки обов'язків православних і католиків, щоб подолати перешкоди і відновити єдність, якою жили в першому тисячолітті. Також заторкнуті великі сучасні виклики, такі як свобода релігії, нестаток, імміграція та

Римської Церкви з іншими сильними Церквами світу був Московський патріархат. Треба було, щоб римський Архієрей Франциск,

біженці, повага і захист сім'ї (яка є союзом чоловіка і жінки), «право на життя» і аборт, евтаназія, лаїцизація, що маргіналізує християнську віру, турбота про навколишнє природне середовища і, нарешті, війни і тероризм, з особливим акцентом на Близькому Сході, в Північній Африці (§ 8-11) і Україні (§ 26 і 27).

Це правда, що Спільна декларація не має нічого оригінального. Вичислені проблеми вже відомі і обговорювалися протягом тривалого часу на великій кількості форумів, міжправославних, міжхристиянських і міжрелігійних. Що патомість є оригінальним і стимулюючим, то § 25, де Патріарх Московський здається робить крок назад, відмовляючись від своєї ще донедавної вимоги, що неодмінною умовою зустрічі з Папою повинне було бути розв'язання уніатського явища в Україні. Визнаючи, що частка уніатської методології вже належить минулому, але що з іншого боку, послідовники східного обряду, який з'явився в історії, «мають право на існування», Патріарх Московський собі приписує інтерпретацію і положення Баламанду. Що трапилось? Чи пожертвували поняття «канонічної юрисдикції» на вівтар нинішніх політичних інтересів?

Дозвольте мені завершити цей лист коментуючи жест Папи Франциска, який дарує як сувенір, своєму братові патріархові Кирилу фрагмент мощей святого Кирила, солунського просвітителя слов'ян. Гарний символічний подарунок. Ймовірно, щоб пригадати про походження слов'янського православ'я // Журнал «Аргументалн», Константинополь (15/02/2016).

Святіший Патріарх Кирил, «Інтерв'ю Святішого Патріарха Кирила за підсумками візиту в країни Латинської Америки від 22 лютого 2016» / інтерв'юер Патриархия.ru // <http://www.patriarchia.ru/db/text/4381527.html>. Патріарх сказав: «Я бачу майбутнє для України, у мене дуже оптимістичний погляд. Безсумнівно, настане час примирення. І як важливо, щоб і греко-католики включилися в це примирення, щоб були відкинуті в стороні всі ці наклейки ярликів, спроби спихнути на когось за кордоном відповідальність за те, що відбувається в твоїй власній країні.» На що о. Богдан Огульчанський прокоментував: «В інтерв'ю НК офіційній «Російській газеті» не видно якихось конкретних пропозицій на зустріч. Єдиний нібито конструктивний меседж – «ми за мир, а от ви ПОВИННІ викинути ярлики». Двічі назвав тих, з ким нібито погодилися добросусідствувати – уніатами, а начебто «православних братів» (так було прийнято за митр. Володимира) – розкольниками. Тобто ніякої реальної пропозиції». Також варто прочитати: Богдан Огульчанський.

Ще один погляд на зустріч в Гавані // <https://www.facebook.com/yaohulch/posts/919285488189593>.

а також інші верховні провідники Церков почали жертвувати всім, що можливо, щоби прийти до примирення і перейти від вузької політичної гри до широкого християнського дихання. Значне поширення переслідування християн у світі стало нагодою для оздоровлення гордині частини самих християн, не тільки тих, які зорганізовані у Церкви, але й тих які їх в тому репрезентують на землі.

Переслідування християн. З цього приводу езуїтський тижневик «Ля Чівільта Каттоліка», який завжди подає офіційну точку зору Римського престолу, написав: «Християни сьогодні покликані зустрітися і долати всі перешкоди для простягання рук. Насправді, історія відкриває нову проблему, яку однак Церква знає від своїх витоків: переслідування»¹⁰. «Драма квадранта Близького Сходу навіть згадується як мотивація кубинської зустрічі і зайняла центральне місце в заяві», а «ми знаємо наскільки Кремль відіграє безпосередню провідну роль на цій території»¹¹.

Свідомість відповідальностей. З цього допису, ми бачимо, що римські радники Папи свідомі того, що роль Росії в цих світових конфліктах не однозначна. Вони при тому ще додають: «Внутрішні проблеми між двома церквами не були розв'язані: не слід недооцінювати звинувачення російською стороною [католицької сторони] в прозелітизмі, в проблемі так званого «уніатства»,

¹⁰ Папа Франциск-Кіріл: Ля Чівільта Каттоліка, спровоковані до зустрічі «трагедіями нашого часу» // <http://agensir.it/quotidiano/2016/2/25/papa-francesco-kirill-la-civilta-cattolica-spinti-a-incontrarsi-dai-drammi-del-nostro-tempo/>. «багато висловлювань Франциска, від осуду прозелітизму до екуменізму крові, від зміни вектора європоцентризму до центральністю милосердя, взяли гору над богословськими та еклезіологічними дискусіями, хоча це необхідно».

¹¹ Франциск-Кіріл: Ля Чівільта Каттоліка, маточина «спільної декларації» це «руки, які використовували чорнило» // <http://agensir.it/quotidiano/2016/2/25/papa-francesco-kirill-la-civilta-cattolica-fulcro-della-dichiarazione-congiunta-sono-le-mani-che-hanno-usato-linchiostro/>.

і [недобачати] зіткнення між Росією і Україною, навіть в їх наслідках, пов'язаних з місцевими Церквами»¹².

Оригінальність. Така думка про політичний контекст зустрічі на верхах теж присутня в грецьких коментаторах. Довголітній постійний представник Константинопольського патріархату у Всесвітній Раді Церков у Женеві, великий протопресвітер Георгій Цеціс, пише: «Спільна декларація не має нічого оригінального. Вичислені проблеми вже відомі і обговорювалися протягом тривалого часу на великій кількості форумів, міжправославних, міжхристиянських і міжрелігійних. Що натомість є оригінальним і стимулюючим, то § 25, де Патріарх Московський здається робить крок назад, відмовляючись від своєї ще донедавної вимоги, що неодмінною умовою зустрічі з Папою повинне було бути розв'язання уніатського явища в Україні. Визнаючи, що частка уніатської методології вже належить минулому, але що з іншого боку, послідовники східного обряду, який з'явився в історії, «мають право на існування», Патріарх Московський собі приписує інтерпретацію і положення Баламанду. Що трапилось? Чи помертвували поняття «канонічної юрисдикції» на вівтар нинішніх політичних інтересів?»¹³

УГКЦ в Декларації. Таким чином ми дійшли до основної рідзинки Декларації, а саме згадки про УГКЦ. Оскільки *наша Церква живе «протекційною дипломатією»*, то вона не була готовою до того, щоб про неї говорили в таких високих кругах. Вона взагалі про це не знала, але факт є цей, що вона для когось є важливою, щоб про неї згадували на всесвітньому рівні.

Нічого не зрушилося. Не має ніякого показника цього, що після підписання декларації стала кращою атмосфера між ПМВУ

¹² Франциск-Кіріл: Ля Чівільта Каттоліка, маточина «спільної декларації» це «руки, які використовували чорнило».

¹³ Великий протопресвітер Георгій Цеціс. *Роздуми над шумом спричиненим лустріцією Папи Римського і Патріарха Московського.*

і УГКЦ¹⁴. Також немає ніякого знаку того, що Римський престол став би дійсно сприяти патріаршому урядуванню всіх своїх східних Церков включно із найбільшою – українською, щоби, в нашому випадку без сумніву, сприяло руху єдності Київської Церкви і тим самим миру у світі.

Неточності – не такі неточні. Щодо так званих неточностей в Декларації – вони насправді не є такими однозначними. Щодо УГКЦ, те, що наша Церква є окремою помісною своєправною Церквою, в східному розумінні того стану, в нинішніх римських документах, ще треба доказати. Що УГКЦ уважає себе просто поважною «спільнотою» римо-католицького світу, стає дуже ясно, скільки разів в останніх тижнях (після публікації Декларації) можна було чути про її «вірність Римському престолу». В цьому контексті дійсно прикметник «уніатизм» прекрасно пасує до неї.

Називати речі своїми іменами. Отець Роман Мірчук, в своїй прекрасній статті «Кубинська декларація: потрібно використати її собі на користь»¹⁵ закликає всіх називати речі своїми іменами. Він дає наступні приклади: «Наш власний уряд чітко не каже “війна з Росією”, а вживає якийсь нецілковито зрозумілий вислів “АТО”...

¹⁴ Святіший Патріарх Кирил, «Інтерв'ю Святішого Патріарха Кирила за підсумками візиту в країни Латинської Америки від 22 лютого 2016» / інтерв'юер Патриархия.ru // <http://www.patriarchia.ru/db/text/4381527.html>. «Я бачу майбутнє для України, у мене дуже оптимістичний погляд. Безсумнівно, настане час примирення. І як важливо, щоб і греко-католики включилися в це примирення, щоб були відкинуті в стороні всі ці наклейки ярликів, спроби спихнути на когось за кордоном відповідальність за те, що відбувається в твоїй власній країні».

Богдан Огульчанський. В інтерв'ю ПК офіційній «Російській газеті»: «не видно якихось конкретних пропозицій назустріч. Єдиний нібито конструктивний меседж – «ми за мир, а от ви ПОВИННІ викинути ярлики». Двічі назвав тих, з ким нібито погодилися добросусідствувати – уніатами, а начебто «православних братів» (так було прийнято за митр. Володимира) – розкольниками. Тобто ніякої реальної пропозиції».

¹⁵ Кубинська декларація: потрібно використати її собі на користь // <http://risu.org.ua/ua/index/blog/~rmirchuk/62535/>.

Ми самі не називаємо речі властивими назвами з певних причин, а хочемо, щоб хтось за нас це зробив і розчаруємося, коли не так сталося. На маргінесі – це так як із титулом “патріярх”».

Флоренція і Гавана. Як не дивно, Гаванська зустріч не одному спостерігачеві пригадала останній Вселенський Ферраро-Флорентійський Собор, а нам унійну та екуменічну ініціативу Київського митрополита Ісидора. Ще минулого року (2015) в лютому появилася стаття езуїта Джанкарло Пані «Щоб дійти до повної єдності. Від Флорентійського собору до стамбульських обіймів»¹⁶, яка описує думку папи Франциска висловлену патріархові Варфоломію, що «Флорентійський собор залишається моделлю для єдності між католиками і православними». Папа «зробив пропозицію про союз з Православ'ям, повторюючи вислів кардинала Йосифа Ратцінгера з 1982 року: Рим не повинен вимагати більше від Сходу, ніж було сформульовано і пережито в першому тисячолітті. Це було відношення давньої формули Флорентійського собору з 1439 року: пов'єднання латинської церкви і грецької на основі рівності, а не повернення до “матірної Церкви”».

Актуальність Флорентійської унії. Про Флорентійський собор і Київську митрополію згадує і великий протопресвітер Георгій Цеціс такими словами¹⁷: «Перша зустріч після схизми російського прелата з римським понтифіком не відбулася на Кубі, а у Флоренції в XV столітті! Це була зустріч між Папою Євгенієм II і керівником російської ієрархії митрополитом Ісидором II Київським, який супроводжував Вселенського Патріарха Йосифа II на Ферраро-Флорентійський собор (1438-1439)».

Православні і одночасно католики. Боже провидіння дозволило тоді, в XV столітті, на проведення насправді *останнього*

¹⁶ Giancarlo Pani S.I. *Per giungere alla piena unità. Dal Concilio di Firenze all'abbraccio di Istanbul. Quaderno N°3951, 2015 (Civ. Catt. I 209-312).*

¹⁷ Великий протопресвітер Георгій Цеціс. *Роздуми над шумом спричиненим зустріччю Папи Римського і Патріарха Московського.*

VIII вселенського православно-католицького собору, на якому було проголошено існування однієї Христової Церкви під одним земним провідником. Відбулася офіційна унія між західною і східною Церквами і що важливо сказати, – відтоді не відбувся ніякий всеправославний чи вселенський собор, який би змінив чи заперечив рішення Флорентійського собору. На цьому фоні народилася теперішня УГКЦ, на основі Київської митрополії! Ми існуємо і приносимо приклад єдності Церков православним і римо-католикам. Тільки ми є православні і одночасно католики і того не треба боятися, а свідомо розвивати й ділитися цим скарбом Вселенської Церкви на словах і конкретних ініціативах.

Висока відповідальність греко-католиків. Греко-католики світу стверджують, що канонічно єдність існує по нинішній день і вони її втілюють¹⁸. Якщо не так, то нехай вселенський собор заперечить Флорентійський собор. Поки що ми є знаком і за це несемо велику відповідальність. З цього виходить, що кожному греко-католикові треба бути на висоті цього завдання, а всім разом жити справжньою церковною патріаршою структурою так духом як і статусом. Негативним є постійне наголошування на єдності з Римським престолом, – чого ми стали свідками з нагоди відзначення 70-ліття Львівського псевдо-собору, – при тому не згадуючи внутрішнього дуже болісного розколу Київської Церкви. Нам треба перестати говорити напівправду і себе таким чином глорифікувати, а подумати – що ми корисного можемо із цієї історії переслідування і заперечення нашої первинної ідентичності витягнути для майбутнього діалогу.

Пам'ять терпіння і зміцнення спогадів. Для того треба напевно добре попрацювати над пам'яттю терпіння, а одночасно молитися

¹⁸ Михайло Димид. *Зустріч Папи і Патріарха сприятиме розвитку УГКЦ* // <https://soundcloud.com/dymyd-myhajlo/8yp5pfrug65u>. Див. також: Denis Cardinaux. «A la fois catholiques et orthodoxes»: entretien avec le Père Dymyd. 17 février 2016 // <http://terredecompassion.com/2016/02/17/a-la-fois-catholiques-et-orthodoxes-entretien-avec-le-pere-dymyd/>.

про очищення і зцілення спогадів. Лише такий підхід допоможе, щоб УГКЦ всеціло могла простягати руку й при цьому, щоб наш жест був серйозно сприйнятий. Це передбачає відповідну духовність, яку можна назвати аскетизмом зустрічі. Все це має перетворитися в спосіб мислення, що приведе до дій, які вселятимуть надію в часі.

Нова посилена праця. Ми не будемо розглядати всі моменти Декларації Папи і Патріарха. Їх багато і вони вповні не задовольняють ні нас, ні Рим, ні Москву. Хоч не правильні є деякі формулювання, вони можуть ставати основою для християнського поновлення і ми маємо їх сприймати як чіткий мандат для кращого осмислення нашого покликання у Вселенській Церкві і «нової посиленої праці». Отець Роман Мірчук в згаданій статті нам дає кілька напрямків: дипломатичний, канонічний, пасторальний, еклезіологічний, екуменічний.

Дипломатичний сектор. «Нам треба навчитись діяти наперед, а не тільки реагувати або плакати після всього». Для того у випадку відносин УГКЦ із Римським апостольським престолом «потрібний здібний апокризарій-представник в Римі». Якщо ми все ж залишаємося «підвладні» Ватикану, тобто Церквою «свого права» в сучасному контексті, то треба «висунути вимогу або бодай просьбу, щоб на таких зустрічах, [коли про нас будуть говорити] у папській свиті був представник від УГКЦ».

Канонічний сектор. «Потрібно, щоб Синод обговорив і виніс рішення про “канонічну територію” УГКЦ, яка б включала і Білорусь, Росію, Казахстан», та всі території земної кулі, де утворюються громади християн Київської традиції.

Пасторальний сектор. Нам треба нарешті вповні діяти як патріархат, «вказуючи на 25-ту точку звернення (“потреба задовольнити духовні потреби вірних”))» як додаткову підставу такого кроку. «Це був би “канонічний” патріархат, який змусив би православну сторону отримати щось, не менше, і рівно ж канонічне». Як довго ми нехтуватимемо самі собою, своїми рішеннями? Пригадую, що Патріарший Собор УГКЦ 2002 р. одноголосно проголосив Українську

Церкву – патріархатом. Синод єпископів попросив в Івана Павла II благословення на вже проголошений патріархат. В 2004 р. Іван Павло II підкріпив ідею патріархату такими словами: «Я поділяю ваше прагнення, яке закорінене також у канонічних і соборових приписах, щоб мати повний юридично-церковний устрій. Поділяю це як у молитві, так і в терпінні, очікуючи визначеного Господом дня, в якому я, як Наступник св. Апостола Петра, зможу підтвердити дозрілий плід Вашого церковного розвитку».

Еклезіологічний сектор. Оскільки наше християнське богослов'я ще не зовсім розвивається як окреме помісне осмислення Бога і Його благовісті, «потрібно, щоб в Римі чітко вияснили, і нам, і світові, чи ми є дійсна Помісна Церква в лоні Вселенської, себто, повноправна “по-сестра” Римської, чи цей вислів і статус відноситься тільки до тих Церков, які знаходяться поза спільнотою Католицької Церкви, а УГКЦ – це тільки... окремий обряд? І якщо ми дійсно Помісна Церква-посестра, нам треба почати поводитись належно, як повноправна, певна себе, Помісна Церква – зразок того, як конкретно виглядатимуть колись Помісні Церкви раз запанує довгождана єдність – а не все дивитись, що і хто нам дозволяє чи ні».

Екуменічний сектор. Треба, щоб УГКЦ і УПЦ КП «обопільно уневажнили взаємні анатемі, кинені в 1596 року в Бересті, які тяжать на нашому народі і на наших Церквах». Корисним буде ще раз взаємно визнати важність Святих Таїнств і офіційно дозволили на сопричастя, оскільки його відсутність не є наслідком уній, а лише рішенням Конгрегації поширення віри із 1729 р., яка щойно тоді «заборонила “*communicatio in sacris*” (проведення спільних богослужінь у святих таїнствах)»¹⁹ католиками із православними.

¹⁹ Елла Бистрицька. Уніоністичні тенденції в католицькій Церкві та Другий Ватиканський Собор // Ювілейна конференція Філософсько-богословського факультету Українського Католицького Університету: «Другий Ватиканський Собор: дари Духа – таїна Церкви – свідчення людини». Львів, 9 травня 2013 р.

Щодо зближення між Церквами в Україні, Антуан Аржаковський каже: «Зараз, після Революції гідності, після того, як українські християни багато зробили для того, щоб утвердити Незалежність своєї держави, вони не погодяться на такі оцінки Ватикану і Москви. І, можливо, ще більше думатимуть про об'єднання між собою. Про таке єднання мають думати, зокрема, в УПЦ Московського патріархату. Ця Церква повинна рухатися вперед, інакше її сприйматимуть як російську церкву...»²⁰

Завершення. Все це сказавши, останнє питання на яке нам треба відповісти – на кого тут на землі миряни УГКЦ мають ставити надію для покращення християнського сприйняття життя в Україні і світі?

Крах політизованого християнства. Як і 1439 р. константинопольський патріарх Йосиф II, так і зараз московський патріарх Кіріл, заграваючи в геополітику, схилили у виконанні своєї місії бути главою своєї Церкви, оскільки вони не запитали думку синоду єпископів, а лише задовільнилися виконувати волю політичної влади. Для людського ока, а особливо для вірного РПЦ (включно із її Київською митрополією), зустріч Патріарха з Папою – це нині теж символ протиріччя і якщо так, то воно принесе ще більший розлад в системі держава-церква «Русській мір». Для християнства і світу це добре. Для амбіцій правлячої верхівки РФ і Церкви патріарха Кіріла – це крах. В тому треба бачити палець Божого промислу.

Київська Церква. Якщо говорити абсурдно чи пророчо: якщо УГКЦ є для РПЦ символом латинського прозелітизму в Україні, то для того потрібно УГКЦ повстати як патріарша Церква, яка

²⁰ Антуан Аржаковський, «Інтерв'ю про провал церковної дипломатії Ватикану. Так духовенство, релігієзнавці оцінили гаванську зустріч Папи Римського і московського патріарха від 17.02.2016» / інтерв'юєр Іван Фаріон // Високий замок online <http://wz.lviv.ua/world/160562-proval-tserkovnoi-dyplomatii-vatykanu>.

буде мати таку широку автономію від Римського престолу, що зможе самостійно вести переговори із всіма українськими православними Церквами для наведення повного сопричасного відношення із ними на базі дозрівання Київської Церкви до вселенського мислення.

Кров мучеників. І остатнє. Якщо думати есхатологічними категоріями, основна перемога вже відбулася, це була апокаліптична битва з відлунням на Київському Майдані. Відтоді почався новий відлік часу – коли кволі сили добра перемогли сильно озброєних найманців антигуманних тиранів. Оскільки УГКЦ, а також МПВУ зрощені кров'ю новомучеників, то вони можуть розвиватися тільки в напрямку взаєморозуміння. Воно настане коли Бог захоче і в умовах Бога. А чому ні, через юрисдикційне утілення Київського патріархату – православно-католицького, і хто сказав, що початок цього історичного періоду вже не настав? Переконаймося в тому самі і пропонуємо своїм життям цю світлу ідею.

Анотація

У цій статті розглянуто ряд питань, які постали після Гаванської зустрічі між Папою Франциском та Патріархом Кірілом. Ця зустріч не одному спостерігачеві пригадала останній Вселенський Ферраро-Флорентійський Собор. Особливу увагу в статті приділено ролі УГКЦ в житті Вселенської Церкви. Так як греко-католики є одночасно православними і католиками, то вони повинні ділитися цим скарбом зі всією Церквою. Нова ситуація в Україні та світі вимагає від кожного мирянина УГКЦ бути готовим приймати виклики сучасності й при цьому старатися якнайшвидше перейти зі сфери теоретичної на практичну любов до ближнього.

Мучајло ДУМЫД

**A Greek Catholic Lay Strategy of the Twenty First Century
in the Light of the Havana Declaration**

This article considers a number of issues that appeared after the meeting between Pope Francis and Patriarch Kirill of Moscow in Havana. This meeting recalled the last Ecumenical Council of Ferrara-Florence. The particular attention in this article is focused on the role of the UGCC in the life of the Universal Church. As the Greek Catholics are Orthodox and Catholic at the same time, they should share this treasure with the entire Church. The current situation in Ukraine and the world calls for each lay person of UGCC to be ready to cope with challenges of our days and to move from theoretical to practical love of neighbor.